

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРОГРАМА РОЗВИТКУ АПК РЕГІОНУ

*Н.С.Танклевська, кандидат економічних наук, доцент
Херсонський державний аграрний університет*

Досліджено методологію розробки інвестиційної програми розвитку аграрної сфери регіону. Запропоновано систему елементів регіональної інвестиційної програми в АПК.

Исследована методика разработки инвестиционной программы развития аграрной сферы региона. Предложена система элементов региональной инвестиционной программы в агропромышленном комплексе.

Вступ. Практика господарювання, розробка та реалізація загальнодержавних програм і заходів щодо стабілізації економічної ситуації свідчать про те, що надмірна централізація управління, усунення від реального впливу на вирішення цих питань регіонів, недооцінка їх інтересів та економічних можливостей — гальмо на шляху ринкового реформування економіки, ефективного використання економічного потенціалу України. Водночас необхідність посилення ролі територіального управління, підвищення впливу місцевих органів влади на соціально-економічну ситуацію вимагає обґрунтованої та виваженої регіональної економічної політики, визначення цілей, пріоритетів розвитку регіону. Регіональна економічна політика має органічно поєднувати загальнодержавні й місцеві інтереси, а в кінцевому підсумку — спрямована на повнокровний, поступальний розвиток регіону.

Забезпечення економічного й соціального розвитку аграрної сфери регіону потребує вкладень значних інвестицій та проведення активної інвестиційної діяльності. Інвестиційний процес, активність і спрямованість інвестиційної діяльності аграрних підприємств залежать від того, яка інвестиційна політика проводиться в регіонах.

Проблеми активізації інвестиційної діяльності в АПК регіону займають чільне місце в працях провідних українських вчених, зокрема Алексійчука В.М., Борщ Л.М., Данілова О.Д., Гриньової В.М., Кісіль М.І., Коюди В.О., Лукінова І.І., Переседи

А.А., Черевка Г.В.

Проте окремі питання щодо подальшої активізації інвестиційної діяльності аграрних підприємств регіону недостатньо вивчені та вимагають більш ґрунтованого дослідження.

Постановка завдання. Метою написання статті є поглиблення методичних основ щодо розробки інвестиційної програми розвитку АПК регіону.

Результати. Основні напрями інвестиційної політики регіону, методи активізації інвестиційного процесу, антикризові заходи в цій сфері доцільно викласти у сконцентрованому вигляді в окремому узагальнюючому документі — регіональній довгостроковій інвестиційній програмі. За останні роки такі програми розроблені майже в усіх областях України. Однак методологія та методика їх розробки недостатньо відпрацьована та залишається недосконалою. Регіональні інвестиційні програми розробляються з метою активізації інвестиційної діяльності, концентрації зусиль та визначення джерел, форм, суб'єктів і напрямів інвестування найважливіших проблем соціально-економічного розвитку агропромислового комплексу. Тому, науково обґрунтовані регіональні інвестиційні програми є інструментом посилення ролі регіонів в управлінні економікою та реалізації пріоритетних напрямів розвитку аграрної сфери економіки.

Стратегічною метою впровадження регіональної інвестиційної програми розвитку АПК є підвищення рівня життя та соціального захисту населення на основі активізації інвестиційної діяльності і раціонального використання природного, виробничо-економічного й наукового потенціалу галузі.

Регіональні інвестиційні програми розвитку аграрної сфери повинні забезпечувати наступні основні цілі:

- інтенсивний розвиток агропромислового виробництва на інноваційній основі, що є передумовою підвищення конкурентоспроможності продукції АПК та збільшення надходжень у регіон зовнішніх інвестиційних ресурсів;
- розширення сфери й обсягів підприємництва в аграрній сфері, що має підвищити зайнятість населення, його купіве-

льну спроможність та збільшити надходження коштів до бюджету, у тому числі місцевого;

- створення нових робочих місць з метою нарощування виробничого потенціалу та вирішення проблеми зайнятості населення;
- формування розвинутої виробничої, ринкової та інвестиційної інфраструктури, що стимулює діяльність в АПК, тощо.

Виходячи з вищевикладеного, до основних завдань регіональної інвестиційної програми в АПК слід віднести:

- обґрунтування стратегії соціально-економічного розвитку території, раціональної структури АПК та розробку концепції його інвестування;
- оцінку наявного і перспективного ресурсного та інвестиційно-інноваційного потенціалу регіонального АПК;
- розробку заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості галузей АПК регіону;
- обґрунтування прогнозованих показників виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки, зберігання та реалізації;
- визначення потреби регіону в інвестиціях та фінансових ресурсах для реалізації загальнодержавних інвестиційних, галузевих та інших програм;
- визначення шляхів, джерел і форм надходження інвестицій, що забезпечують виконання інвестиційної програми розвитку АПК регіону;
- розроблення організаційно-стимулюючих заходів щодо переорієнтації кредитно-інвестиційної діяльності місцевих комерційних банків на реальний сектор економіки і розвиток інвестиційних фондів та компаній;
- розроблення організаційних заходів щодо адміністративного, методичного та інформаційного забезпечення реалізації регіональної інвестиційної програми.

Розроблення регіональних інвестиційних програм ґрунтується на певних організаційних та виробничих ресурсах. Тому в інвестиційній програмі розкривають наявність і оцінку природно-ресурсно-

го і соціально-економічного потенціалу регіону, характеризують сучасний стан інвестиційного процесу та рівень інвестиційної привабливості галузей АПК. Це має переконати потенційних інвесторів у доцільності здійснювати прямі інвестиції в об'єкти аграрно-промислового комплексу, або надати кредитні ресурси товаровиробникам. Невід'ємною складовою частиною програми мають бути організаційні заходи щодо її формування та реалізації.

Розвиток АПК більшості регіонів повинно здійснюватися за державною підтримкою. Виходячи з цього, у програмі передбачають заходи, які здійснюються в рамках відповідних загальнодержавних інвестиційних та інших програм на території регіону. Водночас основна увага приділяється регіональним спеціальним інвестиційним програмам і конкретним інвестиційним проектам, які здійснюються за рахунок коштів недержавних джерел, і проектам зі змішаним фінансуванням.

З метою відбору інвестиційних проектів для включення до регіональної програми варто широко інформувати товаровиробників та інвесторів, а також місцеві органи влади й управління АПК про стратегію, цілі і завдання програми, її засади, пріоритетні галузі АПК і напрями інвестицій, важелі економічної підтримки та організаційні, адміністративні й економічні заходи щодо реалізації регіональної інвестиційної програми.

Інвестиційна політика регіонів має краще враховувати їх інвестиційну привабливість, сприяти її підвищенню. Інвестиційна привабливість — це інтегральна характеристика окремих регіонів країни з позицій інвестиційного клімату, рівня розвитку продуктивних сил, інвестиційної інфраструктури, можливості залучення інвестиційних ресурсів та інших факторів, які суттєво впливають на формування доходності інвестицій і зменшення інвестиційних ризиків. Таким чином, оцінка й прогнозування інвестиційної привабливості та комплексні заходи щодо її підвищення — складовий елемент регіональної інвестиційної програми розвитку АПК.

При розрахунку потрібного для АПК регіону обсягу інвестицій слід виходити з необхідності вирішення двох завдань:

- 1) забезпечення простого відтворення виробничого та соціаль-

ного потенціалу аграрної сфери регіону. В цьому випадку обсяг валових інвестицій повинен дорівнювати сумі амортизації об'єктів виробничої й соціальної сфери;

- 2) розрахунок обсягу інвестиційних ресурсів, необхідних для забезпечення розширеного відтворення АПК, тобто чистих інвестицій. Слід передусім визначитися з пріоритетними напрямами розвитку економіки регіону, конкретними галузями АПК та підприємствами, де розширення виробництва найефективніше й відповідає інтересам регіону.

Обчислення потрібного для АПК регіону обсягу чистих інвестицій доцільно здійснювати, виходячи з даних бізнес-планів інвестиційних проектів конкретних визначених підприємств або об'єктів, яких слід залучити як додатки до регіональної інвестиційної програми (безперечно, у скороченому, стислому вигляді). Валовий обсяг ($\sum BI$) реальних інвестицій, необхідних АПК регіону для забезпечення його життєдіяльності й розвитку у визначених межах і строках, розраховується за формулою:

$$\sum BI = \sum AB_B + \sum AB_C + \sum CI_B + \sum CI_C,$$

де $\sum AB_B$ — амортизаційні відрахування об'єктів виробничої сфери АПК;

$\sum AB_C$ — амортизаційні відрахування об'єктів соціальної сфери АПК;

$\sum CI_B$ — чисті інвестиції в об'єкти виробничої сфери АПК;

$\sum CI_C$ — чисті інвестиції в об'єкти соціальної сфери АПК.

Важливою складовою інвестиційної програми, без якої її реалізація практично неможлива, є визначення наявності інвестиційних ресурсів і джерел їх залучення. Основними джерелами фінансування інвестиційної програми регіону можуть бути: кошти місцевих бюджетів; кошти державного бюджету; кошти позабюджетних фондів; амортизаційні відрахування; прибуток, що реінвестується; грошові заощадження населення; кошти українських інвесторів з регіону; кошти іноземних інвесторів. Дані показники інвестиційної

програми доцільно щорічно коригувати, виходячи з розрахунків програми економічного та соціального розвитку та бюджету регіону.

Інвестиційну програму обов'язково необхідно оцінювати з точки зору її ефективності. Для такої оцінки цілком придатні загальноприйняті критерії ефективності, що застосовуються в інвестиційному проектуванні — чиста теперішня вартість (NPV), внутрішня норма рентабельності (IRR), коефіцієнт вигод (BCR) та ефективності інвестицій (ARR), індекс рентабельності (PI), строк окупності проекту (PP). Виходячи з цілей інвестиційної програми АПК регіону, для оцінювання її ефективності можуть застосовуватись інші показники: рентабельність економічної діяльності, зростання ВВП, збільшення надходжень до бюджету, створення додаткових робочих місць та ін. Інвестиційна програма регіону може розроблятися за схемою та технологією, близькими до стандартного бізнес-плану інвестиційного проекту (рис. 1).

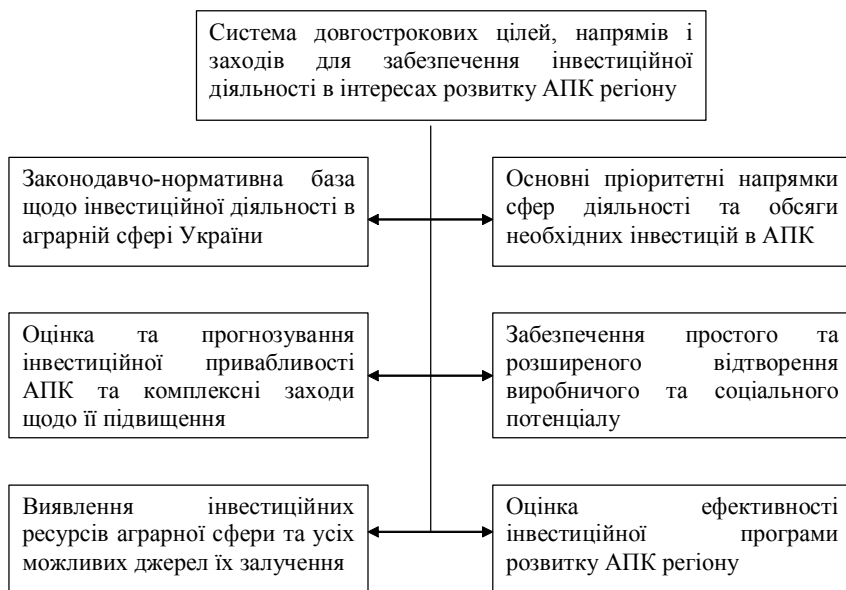

Рис. 1. Складові елементи інвестиційної програми розвитку АПК регіону

Висновки. Отже, розроблення дійової, реальної для виконання, ефективної інвестиційної програми розвитку АПК регіону є досить складною справою. Тому місцевим органам влади, крім відповідних управлінських структурних підрозділів, доцільно залучати до такої роботи не лише науково-дослідні установи, а й консалтингові та проектні організації, які мають необхідних для цього фахівців із досвідом роботи в інвестиційному проектуванні. Зусилля та витрати, необхідні для розробки інвестиційної програми, яка, за суттю, є базою для забезпечення соціально-економічного розвитку АПК регіону, повністю компенсується результатами, які можна отримати від реалізації такої програми, що в цілому сприятиме справі поліпшення використання інвестиційних ресурсів на регіональному й державному рівнях в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриньова В.М., Коюда В.О., Лепейко М.І., Коюда О.П. Проблеми розвитку інвестиційної діяльності: Монографія / За заг. ред. проф. Гриньової В.М. – Х.: Вид ХДЕУ, 2002 – 464с.
2. Данілов О.Д., Івашина Г.М., Чумаченко О.Г. Інвестування: Навч. пос. – К.: ВД “Комп’ютерпрес”, 2001. – 361с.
3. Інвестування: Навч. посібник / Гриньова В.М., Коюда В.О., Лепейко Т.І., Коюда О.П. – Х.: ВД “ІНЖЕК”, 2004. – 404с.
4. Економічний довідник аграрника / В.І.Дробот, Г.І.Зуб, М.П.Кононенко та ін. / За ред. Ю.Я.Лузана, П.Т.Саблука. – К.: “Преса України”, 2003.-800с.
5. Швиданенко Г.О, Оголь О.В, Заїкіна В.В. Обґрунтування інвестиційних проектів у процесі трансформації форм власності: Навч. посіб./ За заг. ред. Г.О.-Швиданенко. – К.: КНЕУ, 1998. – 172 с.